Житомирський національний агроекологічний університет
Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління
Інститут сільського господарства Полісся
Всеукраїнське товариство «ПРОСВІТА»
Міжнародна академія наук екології та безпеки життєдіяльності
Ecological association «West Polissia – Wetland»
Радіобіологічне товариство України
Всеукраїнська громадська організація "Чиста хвиля"
Громадська організація "Центр сучасних інновацій"
Громадська організація "Зелене партнерство"
ГО «Асоціація молодих екологів України»
Українське козацтво

"Наука. Освіта. Практика."

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції,

присвяченої 20-річчю факультету екології і права

Житомирського національного агроекологічного університету

12 жовтня 2017 року

м. Житомир

ББК ф.4

Видається за рішенням організаційного комітету конференції
(протокол № 2 від 10 жовтня 2017 р.)

Наука. Освіта. Практика. Матеріали Науково-практичної конференції, м. Житомир, 12 жовтня 2017 року. – Житомир: Вид-во ЕЦ «Укрекобіокон», 2017. – 368 с. іл.

Збірник містить матеріали досліджень вчених теоретичного і практичного характеру з актуальних питань екології, збалансованого природокористування, охорони навколишнього природного середовища, екологічного менеджменту і аудиту, економіки природокористування, земельних відносин, екологічного моніторингу, біобезпеки, екотоксикології, родючості і охорони ґрунтів, водних об'єктів, біорізноманіття екосистем.

Матеріали можуть використовуватись керівниками підприємств, спеціалістами, аспірантами, науковими співробітниками, студентами вищих навчальних закладів.

Відповідальність за зміст і достовірність поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори наукових доповідей і повідомлень.

Збірник підготовлено з оригіналів статей авторів без літературного редагування.

© Колектив авторів, 2017

ЗМІСТ

Байдак Л.А., Дворецький А.І.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРІСНОВОДНИХ ЕКОСИСТЕМ ПОРОЖИСТОЇ ЧАСТИНИ ДНІПРА, ПІСЛЯ БУДІВНИЦТВА ГРЕБЛІ ДНІПРОГЕСУ (1927-1941 рр.).....10

Бєдункова О.О., Калетник К.В.

ВИЗНАЧЕННЯ ЛІМІТУЮЧОГО ЕЛЕМЕНТУ В УМОВАХ АНТРОПОГЕННОЇ ЕВТРОФІКАЦІЇ ВОДНОЇ ЕКОСИСТЕМИ РІЧКИ ЗАМЧИСЬКО 16

Бондарчук Н.В.

ПРАВОВІ ФАКТОРИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН в україні 19

Борисюк Б.В.

ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЇ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН У ГРУНТІ ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ ДО ПТПВ М. ЖИТОМИР 24

Борщенко В.В., Вербельчук С.П., Рязанцев О.В., Ращенко А.В.

ПАРАМЕТРИ МІГРАЦІЇ ^{137}CS В ПРОДУКЦІЮ СВИНАРСТВА НА РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ ОВРУЦЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ27

Бумар Г.Й.

ПОШИРЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ПОПУЛЯЦІЙ РІДКІСНИХ ВИДІВ РОДИНИ *ORCHIDACEAE* В ПОЛІСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ. 33

Бучинська А.Й.

ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 36

Василенко Л.П.

ЗАХИСТ ОБ'ЄКТІВ ДОВКІЛЛЯ ВІД БІОЛОГІЧНИХ, ХІМІЧНИХ, ФІЗИЧНИХ ТА ІНШИХ ЧИННИКІВ ЯК ОСНОВОПОЛОЖНИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ 41

Весельський М.Ф.

ДО ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ ЖУРАВЛЯ СІРОГО НА ТЕРИТОРІЇ ЦЕНТРАЛЬНОГО ПОЛІССЯ УКРАЇНИ 46

Войтенко Л.В., Войтенко А.Г.

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ТЕРИТОРІЙ.....52

Гаврилюк В.А., Августинович М.Б.

ОСОБЛИВОСТІ АКУМУЛЯЦІЇ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ У ГРУНТІ ТА ЗЕРНІ ТРИТИКАЛЕ ЯРОГО ЗА УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ МІКРОБІОЛОГНІЧНОГО ПРЕПАРАТУ АЗОТЕР ТА ГУМІНОВОГО ДОБРИВА.....57

Галімова В.М., Панчук Т.К., Мілантьєва Т.С., Суровцев І.В.
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА АНАЛІТИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ВОДИ В УКРАЇНІ 63

Гераніна Л.А.
СВИНАРСТВО КІРОВОГРАДЩИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ 68

Герасименко В.Ю., Розпутній О.І., Перцьовий І.В.
ОЦІНКА ПЕРЕХОДУ ^{137}Cs і ^{90}Sr В СИСТЕМІ «ГРУНТ – РОСЛИНА» НА ПРИСАДИБНИХ ДІЛЯНКАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ У ВІДДАЛЕНИЙ ПЕРІОД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ 73

Герасимчук Л.О., Мартенюк Г.М.
ЗАБРУДНЕННЯ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ М. ЖИТОМИР ТА РИЗИК ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ 80

Гордійчук М.В.
ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО РІЕЛТОРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ 87

Горобець О.В.
ЕКОНОМІЧНІ ЗБИТКИ ВНАСЛІДОК ВИКИДІВ ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ ЗІ ЗВАЛИЩ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ 93

Гунько Н.В., Короткова Н.В.
ОЦІНКА ПЕРЕДЧАСНОЇ СМЕРТНОСТІ ОСІБ 1968-1986 РОКІВ НАРОДЖЕННЯ, ЯКІ ПРОЖИВАЛИ НА РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ (1986-2011 РОКИ) 98

Гусятинська Н.А., Деменюк О.М., Шульга С.А.
УДОСКОНАЛЕННЯ СПОСОБІВ ОЧИЩЕННЯ ТРАНСПОРТЕРНО-МИЙНОЇ ВОДИ У БУРЯКОЦУКРОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ ШЛЯХОМ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ РЕАГЕНТІВ 102

Гусятинський М.В., Чорна Т.М.
ФІСКАЛЬНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ 107

Данкевич В.Є., Клименчук С.О.
УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ТА БЕЗПЕЧНІСТЮ ЕКСПОРТНООРІЄНТОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ 113

Данкевич Є.М., Шегеда О.В.
ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА КОРПОРАТИЗАЦІЇ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ 118

Данкевич Є.М., Матковська С.І., Валерко Р.А.
ОСОБЛИВОСТІ УСПАДКУВАННЯ РІЗНИХ ФОРМ ЧЕРЕЗЕРНОСТІ СОСНОЮ ЗВИЧАЙНОЮ У ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНИХ КУЛЬТУРАХ 124

Дворецкий А.И., Байдак Л.А. Баздеркина С.А.
ФЕРМЕНТАТИВНАЯ АКТИВНОСТЬ БАКТЕРИОФЛОРЫ ДНЕПРОВСКОГО ВОДОХРАНИЛИЩА 130

Демків А.М., Сидоренко В.Л., Азаров І.С.
РАНЖИРУВАННЯ ПОТЕНЦІЙНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ В ПРОЦЕСІ РОЗМІЩЕННЯ КОМУНАЛЬНИХ ВІДХОДІВ 137

Дорохов В.І.
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЗНАНЬ ЕКОЛОГІЇ І РАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ 141

Єременко С.А., Сидоренко В.Л., Круковський П.Г., Новак С.В.
ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ АНАЛІЗУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ДИМУ ТА ЙОГО ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ В ПРОЦЕСІ ПОЖЕЖІ В МЕТРОПОЛІТЕНІ (на прикладі станції "Осокорки" Київського метрополітену) 146

Жукорський О.М., Кривохижа Є.М., Никифорук О.В., Лесик О.Б.
ВПЛИВ ҐРУНТІВ, ЯКІ ЗАБРУДНЕНІ МИЙНИМИ ЗАСОБАМИ ДЛЯ МОЛОЧНОГО ПОСУДУ, НА РІСТ КУКУРУДЗИ.....151

Зінов'єв С.Г., Біндюг О.А., Семенов С.О., Біндюг Д.О.
ПРОЛОНГОВАНИЙ ВПЛИВ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНОЇ СОЇ НА ЗДОРОВ'Я ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ СВИНЕЙ 155

Іванина О.П.
ТЕХНОЛОГІЯ ВИГОТОВЛЕННЯ РОЗСІЛЬНИХ СИРІВ З ПРОБІОТИЧНИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ.....162

Іляшенко Г.Д.
ОЦІНКА ЕКСТЕР'ЄРУ КОРІВ-ПЕРВІСТОК МОЛОЧНИХ ПОРІД 165

Качановська Л.О., Максін В.І., Кузьміна В.А.
ЗАКОНОДАВЧО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ168

Кернасюк Ю.В.
ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ СТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ 173

Кимаковська Н.О., Ільїна Н.Є.
РАДІАЦІЙНИЙ ЗАХИСТ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІД ЧАС ГАСІННЯ ПОЖЕЖ У ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ 179

Клименко М.О., Гулакова К.О.
АНАЛІЗ НАВАНТАЖЕННЯ БІОГЕНАМИ ВОДНОЇ ЕКОСИСТЕМИ РІЧКИ УСТЯ .183

Клименко М.О., Прищепа А.М., Статник І.І., Брежицька О.А.
ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ У РОЗРОБКУ РЕГІОНАЛЬНИХ, МІСЦЕВИХ СТРАТЕГІЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 187

Климчик О.М., Ковальчук С.В.
МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ 192

Коніщук В.В., Мельник Н.М., Бобрик І.В., Постоєнко Д.М., Алієв В.К.
ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА І ФОНОВИЙ МОНІТОРИНГ БІОРІЗНОМАНІТТЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА 196

Корж З.В., Фещенко В.П.
МІСЦЕВІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОГРАМИ (НА ПРИКЛАДІ МІСЦЕВОЇ ПРОГРАМИ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ) ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ВТІЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ..... 201

Котюк Л.А., Рахметов Д.Б.
БІОЛОГІЧНА ЦІННІСТЬ ЧАБЕРУ САДОВОГО (*SATUREJA HORTENSIS* L.) 204

Кошицька Н.А.
ЕФЕКТИВНІСТЬ БІОПРЕПАРАТІВ ЗА ВИРОЩУВАННЯ СПЕЛЬТИ..... 210

Кроїк Г.А.
ЗАКОНОМІРНОСТІ ТЕХНОГЕННИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ҐРУНТІВ НА ДІЛЯНКАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ..... 216

Лаврик Р.В.
ПРАВОВА ОХОРОНА, ВИКОРИСТАННЯ Й ВІДТВОРЕННЯ ВОД..... 219

Лаврик Р.В., Юрій Л.К.
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ..... 221

Лагута Д.С.
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ..... 224

Лесь А.В.
ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ230

Ляшенко Р.Д.
ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕЗУМПЦІЙ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ УКРАЇНИ234

Мєлюхіна Г.В.
ОЦІНКА СТІЙКОСТІ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ДО ВІРУСУ ЖОВТОЇ КАРЛІКОВОСТІ ЯЧМЕНЯ – ПЕРЕНОСНИКИ-ВЕКТОРИ ЕПІФІТОТІЙ ЗЛАКОВІ ПОПЕЛИЦІ: ЧЕРЕМХОВА-ЗЛАКОВА *Rhopalosiphum padi* L. і ВЕЛИКА-ЗЛАКОВА *Macrosiphum* (= *Sitobion) avenae* F. В ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ. 240

Могила А.В.
СЕЗОННА АКТИВНІСТЬ ҐРУНТОВИХ МІКРОМІЦЕТІВ..... 242

Мокін В.Б., Давидюк О.М.
НОВІ ПІДХОДИ ДО ФОРМАЛІЗАЦІЇ ТА ВИКОРИСТАННЯ ГІС-ІНТЕГРОВАНОГО БАНКУ ДАНИХ ВОДНИХ РЕСУРСІВ ТА МОЖЛИВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЇХ ЗАХИСТУ247

Moroz M.S.
COCCINELLIDAE FAMILY ENTOMOPHAGES BREEDING.....251

Надточій П.П., Мислива Т.М.
ЕКОЛОГІЯ ГРУНТУ − ФАХОВА ДИСЦИПЛІНА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 101-ЕКОЛОГІЯ і 201 –АГРОНОМІЯ 253

Нестерчук Т.В., Максін В.І.
ВИКОРИСТАННЯ ІОНСЕЛЕКТИВНОГО КАЛІЄВОГО ЕЛЕКТРОДУ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ КАЛІЮ У ГРУНТАХ ТА ДОБРИВАХ ЕЛЕКТРОХІМІЧНИМ МЕТОДОМ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ РІВНОВАГИ У СИСТЕМІ ГРУНТ-РОСЛИНА 264

Німко О.Б., Хмельницька О.Б.
НАГЛЯД ПРОКУРАТУРИ ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРИРОДНОГО НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЩОДО ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ 268

Орлов О.О.
НОВІ ЗНАХІДКИ У ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ РІДКІСНИХ ВИДІВ СУДИННИХ РОСЛИН, ЗАНЕСЕНИХ ДО «ЧЕРВОНОЇ КНИГИ УКРАЇНИ» (2009). ДАНІ 2017 Р..272

Паламарчук А.О.
ФИТОСАНИТАРНОЕ СОСТОЯНИЕ ОСНОВНЫХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР ОРГАНИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА УКРАИНЫ 278

Патика В.П., Гнатюк Т.Т., Житкевич Н.В., Алєксєєв О.О., Пасічник Л.А.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ГЕЛЬНОГО ПРЕПАРАТУ БУЛЬБОЧКОВИХ БАКТЕРІЙ СОЇ.....284

Перцьовий І.В., Герасименко В.Ю., Савеко М.Є.
ОЦІНКА РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ НА РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ ЛІСОСТЕПУ У ВІДДАЛЕНИЙ ПЕРІОД ПІСЛЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ 290

Погромська Я.А., Ротач Ю.В.
ОПТИМІЗАЦІЯ РУХОМОСТІ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ І МІКРОЕЛЕМЕНТІВ У ЧОРНОЗЕМНИХ ҐРУНТАХ СХІДНОГО СТЕПУ.....295

Прилипко В.А., Озерова Ю.Ю., Туз К.К.
ЕКОЛОГО-СОЦІАЛЬНА БЕЗПЕКА НАСЕЛЕННЯ, ЯКЕ МЕШКАЄ В ЗОНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ АТОМНОЇ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ 301

Радчук В.В., Брик О.Б.
РЕТРОСПЕКТИВНАЯ ДОЗИМЕТРІЯ ЛЮДИНИ ТА ДОВКІЛЛЯ 307

Розпутній О.І., Перцьовий І.В., Герасименко В.Ю.
ОЦІНКА МІГРАЦІЇ ^{137}Cs і ^{90}Sr ТРОФІЧНИМИ ЛАНЦЮГАМИ АГРОЕКОСИСТЕМ НА РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ ЛІСОСТЕПУ У ВІДДАЛЕНИЙ ПЕРІОД ПІСЛЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ 311

Сагайдак І.С., Чорна Т.М.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ 317

Садовська В.А., Максін В.І., Жиляк І.Д.
ЕКОЛОГО-ГІГІЄНІЧНА ОЦІНКА ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ М.УМАНЬ 322

Скиба В.В., Розпутній О.І.
ОЦІНКА АКТИВНОСТІ ^{137}Cs ТА ^{90}Sr У ПРІСНОВОДНІЙ РИБІ РИБОВОДНИХ СТАВІВ НА РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛІСОСТЕПУ 328

Стаднічук О.М., Маритинюк І.М., Кропивницька Л.М.
ВМІСТ НІТРОГЕНВМІСНИХ СПОЛУК У КРИНИЧНИХ ВОДАХ ВОЛОЧИСЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 333

Стратічук Н.В., Глухова Г.Г.
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РОДЮЧОСТІ ГРУНТІВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ. 339

Тетерук О.Р., Ландін В.П., Фещенко В.П., Гуреля В.В.
ЕКОЛОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВИРОЩУВАННЯ БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ КУЛЬТУР НА РАДІОАКТИВНИХ ҐРУНТАХ 343

Тетерук О.О., Ландін В.П., Фещенко В.П., Гуреля В.В.
АГРОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР, НА ПРИКЛАДІ СОРГО ТА СУРІПИЦІ, В ЗОНІ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ . 346

Тютюнник Н.В., Качанова О.В.
НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕСУРСООЩАДНОГО ПРОТИЕРОЗІЙНОГО ЗАХИСТУ АГРОЛАНДШАФТІВ ДОНЕЦЬКОГО РЕГІОНУ 350

Черниш Р.Ф.
ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ БЛОКУВАННЯ СЕПАРАТИСТСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ 354

Чобіт М.Р.
НОВИЙ ШЛЯХ ВИКОРИСТАННЯ ЖИРОВИХ ВІДХОДІВ 358

Яковчук В.С.
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА МОЛОДОЇ БАРАНИНИ 361

В. О. Кашпаров // Вісник ЖНАЕУ. – 2012. – № 1, Т. 1. – С. 27–36.

2. Державні гігієнічні нормативи «Допустимі рівні вмісту радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у продуктах харчування та питній воді». ГН 6.6.1.1-130-2006. – http://search.ligazakon.ua /l_doc2.nsf/link1/RE12719.html.

3. Зубець М.В. Актуальні проблеми і завдання наукового супроводу виробництва сільськогосподарської продукції в зоні радіоактивного забруднення Чорнобильської АЕС / М.В. Зубець, Б.С. Прістер, Р.М. Алексахін, В.А. Кашпаров //Агроекологічний журнал. – 2011. – № 1. – С. 3-20.

4. Кашпаров В.О. Радіологічні проблеми ведення сільськогосподарського виробництва на забрудненій в результаті Чорнобильської катастрофи території України // В.О. Кашпаров, С.В. Поліщук, Л.М. Отрешко // Чорнобильський науковий вісник. Бюлетень екологічного стану зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення. – 2011. – № 2 (38). – С.13-30.

5. Лазарєв М.М. Проблеми забруднених радіонуклідами сільськогосподарських територій на сучасному етапі / М. М. Лазарєв, С. Є. Левчук, О. В. Косарчук, А. О. Можар // Вісник ЖНАЕУ. – 2016. – № 1 (55), т 3. – С. 191-201.

6. Методика измерения активности бета-излучающих радионуклидов в счетных образцах с использованием программного обеспечения «Прогресс». – М., 1996. – 27 с.

7. Методика измерения активности радионуклидов в счетных образцах на сцинтилляционном гамма-спектрометре с использованием программного обеспечения «Прогресс». – М., 1996. – 38 с.

9. Прістер Б.С. Проблеми радіаційного захисту населення на територіях, забруднених унаслідок аварії на Чорнобильській АЕС // Вісник НАН України. – 2011. – № 4. – С. 3-11.

10. Kashparov V. Chernobyl: 30 Years of Radioactive Contamination Legacy. Report / Ukrainian Institute of Agricultural Radiology (UIAR) of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (NUBiP of Ukraine). – Kyiv, 2016. – 59 p.

УДК 614.31.001

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА БЕЗПЕЧНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Сагайдак Ірина Степанівна, Чорна Тетяна Миколаївна
Університет державної фіскальної служби України

Постановка проблеми. Однією з провідних галузей економіки України є харчова промисловість. Галузь відіграє провідну роль в забезпеченні продовольчої безпеки держави, формуванні її експортного потенціалу й здатна позитивно впливати на динаміку економічного зростання України. Доступність харчових продуктів, їх якість та екологічність впливають на рівень продовольчої безпеки держави, виступають індикаторами її соціальної стабільності. Саме харчування є визначальним чинником способу життя людини, від якого, за даними ВООЗ, на 70 % залежить здоров'я населення. Оскільки збереження життя, здоров'я та працездатності населення, збільшення тривалості і підвищення рівня якості життя є першочерговим завданням як на державному рівні, так і для кожної окремої особистості, то підвищення якості харчової продукції є актуальним питанням не лише з точки зору економічного розвитку, але й забезпечення здоров'я населення країни.

Актуальність. Успішний процес інтеграції України в світове економічне співтовариство не можливий без координації зусиль з випуску якісної та безпечної харчової продукції. Наразі якість продукції є одним з важливих факторів, що обмежують вихід вітчизняних підприємств на міжнародні продовольчі ринки. Сучасні

тенденції глобалізації ринку харчової продукції вимагають нових підходів до забезпечення безпеки продуктів харчування та зменшення ризиків негативного впливу на здоров’я людини. Зазначені аспекти пов’язані зі складним характером технологічного ланцюгу у виробництві харчових продуктів і можуть бути виявлені тільки під час моніторингу кожної зі складових ланок. Проблеми безпеки харчових продуктів і охорони здоров’я населення викликають ряд правових та економічних питань щодо відповідальності виробників, імпортерів, експортерів і державних органів, які працюють на відкритому ринку Європи [1].

Методологія досліджень. Під час проведення досліджень використано дані Державної служби статистики України щодо обсягів виробництва та реалізації продукції харчової промисловості, аналітичні матеріали Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту прав споживачів, нормативно-правові акти та інші документи.

Викладення основного матеріалу. Відповідно до ДСТУ ISO 9000 «Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів», якість – це ступінь, до якого сукупність власних характерних особливостей задовольняє загальнозрозумілі чи обов’язкові сформульовані потреби чи очікування. Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23.12.1997 р. №771/97-ВР, визначено, що безпечний харчовий продукт – це харчовий продукт, який не справляє шкідливого впливу на здоров’я людини та є придатним для споживання.

До складу харчової промисловості входять десятки підгалузей, основними серед яких є: молочна, цукрова, олійно-жирова, хлібопекарська, кондитерська, м’ясна, лікеро-горілчана тощо. Інформація про обсяги реалізації продукції харчової промисловості представлена на рисунку 1.

Слід відмітити, що для продовольчого ринку України характерна низка проблем, пов’язаних з безпечністю та якістю харчової продукції. Так, практично за всіма видами харчової продукції (в тому числі, й тютюновими виробами та алкогольними напоями) є багато зауважень до якості як самих продуктів харчування, так і технологій їх виробництва. Проблему недостатньої безпечності продуктів харчування наразі пов’язують з погіршенням природно-кліматичних умов культивування агропромислової продукції, науково необґрунтованим та неконтрольованим внесенням агрохімікатів, гормональних препаратів та антибіотиків, високим ступенем зношення основних виробничих фондів підприємств харчової промисловості внаслідок використання переважно застарілих технологій перероблення продовольчої сировини, їх багатостадійності, а також складності моніторингу та регулювання виробничих процесів [2]. Окрім того, неоднозначними є й нові досягнення біотехнології, зокрема відкритими залишаються щодо питання безпечності генно-модифікованих організмів для людини.

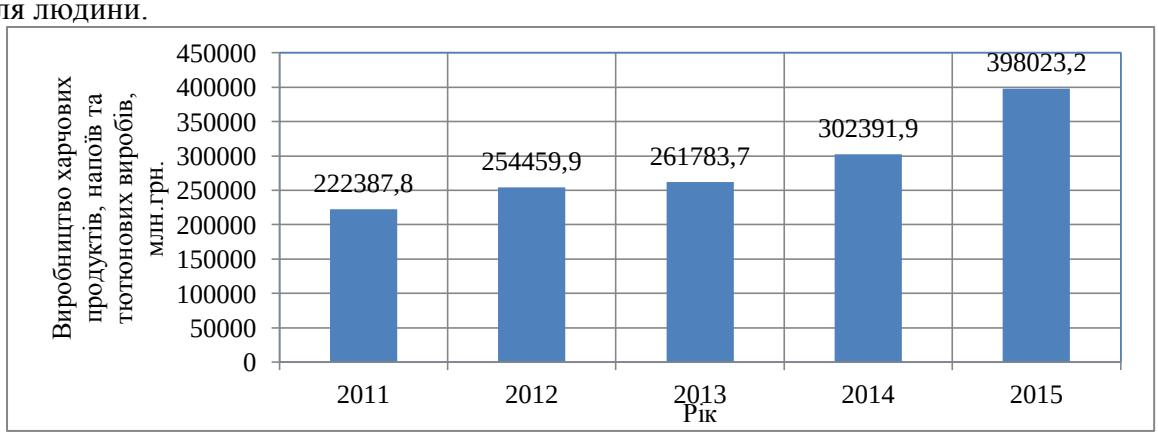

Рис. 1. Обсяги реалізованої промислової продукції у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у 2011-2015 рр. (за даними Державної служби статистики)

Конкурентна боротьба на міжнародних ринках харчової продукції спонукає до перегляду підходів до процесу управління якістю на рівні держави, власників, керівників та персоналу промислових підприємств. Управління якістю повинно здійснюватись на основі системного підходу і охоплювати всі етапи розробки, виробництва та експлуатації продукції.

Підписання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС стало свідченням європейського вектору у зовнішньоекономічній діяльності й орієнтації на тісну співпрацю між Україною і країнами Заходу. Однією з пріоритетних передумов гармонізації національного правового поля з європейським законодавством в даному контексті стало реформування як вітчизняної системи технічного регулювання в цілому, так і провідного її елементу – ринкового нагляду за безпечністю та якістю харчової продукції. В економічно розвинених країнах основною метою функціонування відповідних систем є унеможливлення надходження на споживчі ринки неякісної та небезпечної харчової продукції, що забезпечується за рахунок контролю за дотриманням вимог міжнародних та європейських стандартів, технічних регламентів, директив та інших нормативних документів.

З вересня 2015 року набрала чинності нова редакція Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», який побудований на принципах та вимогах до безпечності харчових продуктів, які діють в ЄС. Положення нового Закону покладають значну відповідальність за виробництво безпечної продукції на виробників та передбачають розроблення, введення в дію та застосування постійно діючих процедур, що засновані на принципах системи аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок – HACCP (анг. Hazard Analysisand Critical Control Points).

Системи управління якістю і безпечністю, які засновані на принципах HACCP, включають:

- виявлення небезпек та ризиків, яких можна уникнути, попередити, або звести до мінімуму їх наслідки;
- розроблення системи контролю, що є відповідною до виявлених ризиків;
- встановлення граничних значень показників в критичних контрольних точках;
- встановлення процедури перевірки ефективності контролю та планування коригувальних дій на випадок зниження його ефективності;
- створення нормативно-правових документів та інформаційного забезпечення, що вимагає координації дій та співпраці на національному та галузевому рівнях.

Концепція HACCP почала розроблятись у США в NASA (Національне управління з повітроплавання і дослідження космічного простору) і в низці військових лабораторій США у 60-х роках XX століття. При цьому головне завдання полягало у створенні безпечної їжі для астронавтів. Система HACCP ґрунтувалася на ідеях інженерної системи FMEA (аналіз видів і наслідків відмов).

Концепції, що лежать в основі HACCP, впродовж багатьох років враховувалися Службою безпеки та контролю за продуктами харчування (FSIS) і Управлінням з контролю якості харчових продуктів і лікарських засобів (FDA) при підготовці інструкцій з приготування консервованих продуктів. Комітети Національної академії наук США (NAS) рекомендували урядовим агентствам, що відповідають за контроль ризиків мікробіологічного зараження харчових продуктів, у тому числі FSIS, оприлюднити нормативні документи, що вимагають від підприємств галузі застосування системи HACCP в цілях забезпечення безпеки продуктів харчування.

Міжнародні організації (Комісія Кодексу Аліментаріус) схвалили застосування HACCP як найбільш ефективного способу попередження захворювань, які виникають

через вживання неякісних харчових продуктів. Застосування НАССР може бути корисним під час підтвердження дотримання законодавчих і нормативних вимог.

Наразі системи НАССР застосовуються практично в усіх розвинених країнах світу з метою забезпечення захисту прав споживачів. Впровадження систем передбачено законодавством Євросоюзу, США, Канади, Японії, Нової Зеландії та багатьох інших країн світу.

В Україні вимоги щодо розробки та впровадження систем управління безпечністю харчової продукції за принципами НАССР задекларовані ДСТУ 4161-2003 «Система управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги» та ДСТУ ISO 22000:2007 «Системи управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга».

З метою поступового переходу виробниками на використання процедур НАССР та з огляду на те, що впровадження систем управління потребує часу та матеріальних ресурсів, встановлено перехідні періоди щодо їх впровадження, зокрема для: потужностей, які провадять діяльність з харчовими продуктами, у складі яких є необроблені інгредієнти тваринного походження (крім малих потужностей) – з 20.09.2017 р.; потужностей, які провадять діяльність з харчовими продуктами, у складі яких відсутні необроблені інгредієнти тваринного походження (крім малих потужностей) з 20.09.2018 р.); малих потужностей з 20.09.2019 р. Невиконання обов'язку щодо впровадження системи НАССР тягне за собою накладення штрафу. До 20.09.2017 р. харчові продукти можуть випускатися ще за старими вимогами; у супермаркетах такі товари можуть реалізовуватись до закінчення терміну придатності.

Українські виробники, які експортують свою продукцію, вже давно застосовують цю систему – адже без НАССР на міжнародні ринки доступу немає. Активно сприяють впровадженню цієї системи й торговельні мережі, особливо з іноземним капіталом, оскільки вони працюють за принципами країн Європи – наявність у виробника НАССР – одна з основних вимог, які вони висувають своїм постачальникам. Віднедавна до такої ж практики вдаються й українські мережеві торговельні центри.

Впровадження на українських підприємствах нової системи управління безпечністю харчових продуктів гальмується побоюваннями виробників ускладнення процесу виробництва, що може потягнути за собою додаткове фінансове навантаження; чимало керівників підприємств не поспішають з впровадженням, бо вважають, що у них в запасі є ще кілька років. Але практика застосування цих процедур в європейських країнах, в США, в Канаді, в Австралії довела їх ефективність: адже виробник сам може перевіряти та контролювати себе, що унеможливлює потрапляння на ринок небезпечних продуктів. Зрозуміло, що дієва система управління безпечністю харчових продуктів не з'явиться за декілька місяців, багато що залежить від стану самого підприємства. Загалом для впровадження НАССР потрібно від кількох місяців до півроку, а то й більше. Що ж стосується фінансових витрат, то передбачений спрощений підхід до застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах НАССР. Все залежить від ступеня ризику оператора ринку, якщо він складатиме низький ризик, то до нього застосовуватиметься спрощений підхід, тобто зовсім мінімальні вимоги [4].

Згідно із Законом, основна відповідальність за безпечність харчових продуктів покладається на операторів ринку харчових продуктів (виробників, інших суб'єктів господарювання, які транспортують, зберігають, пакують або реалізують харчові продукти), а контроль держави спрямований не на готовий продукт, а на всі етапи його виробництва та обігу від лану до столу, що дає можливість контролювати безпечність харчових продуктів [5].

Вищезгаданий Закон є дуже важливим, але він, по суті, закриває лише два регламенти Європейського Союзу – № 178 від 2002 р., так званий, основний

«харчовий» закон в ЄС, і № 852, яким встановлюються вимоги до гігієни харчових продуктів і обов'язкове запровадження постійно діючих процедур, заснованих на принципах ХАССП. Тому наявність сертифікату на систему менеджменту безпеки харчової продукції, заснованої на принципах ХАССП – це лише одна зі складових Системи менеджменту безпеки харчової продукції. Для Євросоюзу, як мінімум, потрібна впроваджена й сертифікована система за стандартом FSSC (Food safety management systems) 22000 (поліпшена версія ISO 22000). Як правило, великі торговельні мережі вимагають наявності більш жорстких систем International Food Standard (IFS) (внутрішній стандарт європейських торгових мереж) і BRC Global Standard. На додаток до цього в Європі існує Глобальна ініціатива з безпеки харчових продуктів (GFSI) (Global Food Safety Initiative) і Європейська організація з акредитації (ЕА), куди входить безліч європейських торговельних мереж і, які, в свою чергу, можуть встановлювати єдині вимоги до виробників харчової продукції на території ЄС [3].

Щоб наблизити наше законодавство до європейського, крім вищезгаданого закону, підготовлено та зареєстровано у Верховній Раді ряд законопроектів: «Про вимоги до предметів та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами»; «Про безпечність та гігієну кормів»; «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів»; «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції»; «Про державний контроль, що здійснюється з метою перевірки відповідності законодавству про безпечність та якість харчових продуктів і кормів, здоров'я та благополуччя тварин».

Висновки та перспективи використання результатів дослідження. Важливим етапом процесу євроінтеграції України є обов'язкове впровадження системи безпечності харчової продукції НАССР на всіх підприємствах, діяльність яких так або інакше пов'язана з харчовим ланцюжком. Зазначені заходи сприятимуть виведенню вітчизняної харчової промисловості на цілком інший якісний рівень, відповідно до якого вже давно працюють економічно розвинені країни. Правильно розроблена і раціонально організована система контролю зможе забезпечувати якість і безпечність продукції харчової галузі на належному рівні. Саме це створить умови для зростання взаємної довіри і формування цивілізованого ринку між Україною та іншими державами, що сприятиме інтеграційним процесам нашої держави у світову спільноту.

Список використаних джерел:

1. Безопасность и качество пищевых продуктов в Европе: возникающие вопросы и нерешенные проблемы // Панъевропейская конференция по безопасности и качеству пищевых продуктов, Будапешт, Венгрия, 25 - 28 февраля 2002 г. http://www.fao.org/docrep/meeting/004/y2741r.htm
2. Гусятинська Н. Сучасні аспекти забезпечення якості продукції в контексті євроінтеграційних процесів в Україні / Н. Гусятинська, Т. Чорна // Zeszyty naukowe politechniki Śląskiej: Organizacja i zarządanie. – Gliwice: 2014– z. 73. – С. 182-192. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.woiz.polsl.pl/znwoiz/z73/Gusiaty%F1ska,%20Czorna.pdf
3. Пінюшко О. Харчова безпека по-європейськи: страшно, обов'язково чи просто. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/01/27/7043650/view_print/
4. Ригун А. Перепустка на міжнародні ринки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zhytomyrschyna.zt.ua/statti/na-suspilnu-tematyku/3659-perepustka-na-mizhnarodni-rynky.html
5. Тернівський Т. Європейські стандарти безпечності харчових продуктів приживаються в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cure.org.ua/ua/novini/574.html